

การยอมรับของชุมชน "พลังงาน" เป็นสิ่งที่ยากไม่ได้เลย ยิ่งมนุษย์พัฒนาถึงอำนาจความสะดวกใญ่มาก ยิ่งต้องหาพลังงานมาใช้มากขึ้น ปัจจุบันพลังงานที่มนุษย์นำมาใช้หลักๆ คือ "น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ" ตั้งแต่ในโรงไฟฟ้าที่ผลิตกระแสไฟฟ้า ย้อนเข้าสู่บ้านเรือน และภาคธุรกิจต่างๆ รวมถึงเป็นเชื้อเพลิงในรถยนต์พาณิชย์ที่ใช้เครื่องยนต์ แต่ขณะเดียวกัน ด้วยความที่กังวลว่าเชื้อเพลิงชนิดดังกล่าว "อาจหมดไปจากโลกในอนาคตไม่ช้าก็เร็ว" ทำให้มนุษย์ต้องเร่งหาแหล่งพลังงานอื่นๆ มาทดแทนเพื่อลดการใช้มันและก๊าซธรรมชาติลง

"การบริโภคพลังงานของโลกเพิ่มขึ้นทุกปี โดยทุก 30 ปีเพิ่มเป็นเท่าตัว หากค้นพบแหล่งพลังงานเพิ่มได้ 10 เท่า แต่ใช้บริโภคเหมือนเดิม เราจะใช้ไปอีก 100 ปี" เป็นคำกล่าวของ ดร.ศรปฎิธิ์ ปลั่งกลาง ผู้อำนวยการบริหารพลังงานทดแทน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (คลอง 6 ปทุมธานี) ในการเสวนาเรื่อง "พลังงานชุมชน สร้างอนาคตพลังงานไทยอย่างยั่งยืน" ภายในงาน "สานพลังชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน" ครั้งที่ 2 ประจำปี 2561 ซึ่งจัดโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ

สร้างเสริมสุขภาพ (สสส) เมื่อเร็วๆ นี้ อาจารย์ปฎิธิ์ กล่าวต่อไปว่า ปี 2559 ประเทศไทยใช้ไฟฟ้าสูงสุดวันที่ 11 พ.ค. 2559 คิดเป็น 3 หมื่นเมกะวัตต์ (MW) ขณะที่ผลิตได้ 4 หมื่น MW หรือสรุปง่าย ๆ ปริมาณการใช้ไฟฟ้าสูงใกล้เคียงกับความสามารถในการผลิตได้ ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจที่หน่วยงานภาครัฐพยายามก่อสร้างโรงไฟฟ้าแห่งใหม่ๆ ขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงทางพลังงาน ทว่าก็ต้องพบกับการคัดค้านจากประชาชน เนื่องด้วยภาคประชาชนเห็นเห็นว่า "บางส่วนมีทางเลือกอื่น" หรือการนำ "พลังงานทดแทน" มาใช้ ซึ่งในหลายพื้นที่ก็มีตัวอย่างที่ผ่านบ้าง อาทิ

"โรงหมานาจะนะ" อ.จะนะ จ.สงขลา ที่ติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ และแปลงแสงแดดมาใช้ทดแทนไฟฟ้าบางส่วนในช่วงกลางวัน โดยผู้อำนวยการ

'พลังงานทางเลือก' 'รักษ์โลก'ชุมชนก็ทำได้

(ซ้าย) ปิยะพันธ์ ปิยะจันต์, (ขวา) ดร.ศรปฎิธิ์ ปลั่งกลาง

โรงพยาบาลแห่งนี้ นพ.สุภัทร ฮาสุวรรณกิจ เล่าว่า เมื่อ 7 ขณะเพิ่งติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ไป 68 แผ่น ผลิตไฟฟ้าได้ 20 กิโลวัตต์ เมื่อ 3-4 เดือนก่อน ซึ่งมีค่าใช้จ่ายในการติดตั้งครั้งแรกประมาณ 8 แสนบาท ที่ยังไม่รวมค่าแรงช่าง และคาดว่าจะคุ้มทุนคงใช้เวลาอีกราว 6 ปี

แต่ผลที่ได้พบว่า ลดค่าใช้จ่ายในการใช้ไฟฟ้าลงในเดือนแรก 3.5 หมื่นบาท และเดือนที่สองประหยัดได้เพิ่มขึ้นเป็น 5.4 หมื่นบาท ได้ผลดีกว่าการทำเพียงประหยัดพลังงานอย่างเดียว ซึ่งการใช้พลังงานแสงอาทิตย์มาเสริมนี้ทำควบคู่ไปกับการเปลี่ยนเครื่องปรับอากาศบางตัว เปลี่ยนมาใช้หลอดไฟประหยัดพลังงาน และสนับสนุนการใช้เครื่องใช้ไฟฟ้าที่ทำงานพร้อมกัน ทำให้การใช้พลังงานเป็นไปอย่างยืดหยุ่น ในวันที่แดดแรงก็ใช้พลังงานแสงอาทิตย์เพราะผลิตพลังงานได้มาก

วันไหนแดดไม่แรงก็ใช้ไฟฟ้าจากการไฟฟ้าตามปกติ โดยไม่มีปัญหาไฟตก

"ทุกบ่อนอกหมอกก่อนหมอกให้ประหยัดไฟปิดแอร์ เดียวไม่ต้องเราประหยัดเองโดยอัตโนมัติ เพราะผลิตเองสิ่งที่อยากบอกทุกคนคือ อย่าให้ลองๆ แสงอาทิตย์มีความมหัศจรรย์มากจริงๆ ก่อนหน้านี้เราคิดแค่ประหยัดไฟ ถอดกันเองในโรงพยาบาล ไม่เปิดแอร์ ก็ดูกันว่าไม่ผิดโลกมันช่วย ทำงานที่ไม่ไหวพอเราเปลี่ยนวิถีคิด เมื่อประหยัดไม่ไหวก็หาวิธีสร้างพลังงาน คิดแบบโซลาร์ดีกว่า" นพ.สุภัทร ระบุ

จากได้ขึ้นไปเหนือ เป็นที่ทราบกันดีว่าต้นปีที่ไรภาคเหนือมีปัญหา "หมอกควัน-ไฟป่า-ฝุ่นละออง" เป็นเหตุจากปลาย่าง สาเหตุสำคัญมาจากการ "เผาเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร" แม้จะผลิตก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์เพียงครึ่งที่จับปรับกับ

จริงๆ จังๆ แต่ปัญหาก็แก้ไม่ได้ลดลง ซึ่งอีกมุมที่เข้าใจและเห็นใจ "หากไม่มีวิธีอื่นที่ถูกต้องและคุ้มค่ากว่า" ชาวบ้านเขาก็ยังคงงัดเอาต่อไป

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ปงเตา อ.จาง จ.ลำปาง ไนอดีตเป็นส่วนหนึ่งที่มีส่วนก่อมลพิษด้วยเช่นกัน เพราะที่มีโรงงานแปรรูปจากไม้ไฟ 10 แห่งสำหรับทำเป็นตะเกียบ ไม้จิ้มฟัน ไม้ปิ้งปลาตุ๋น แปรรูปได้ 150 ล้า/ไร่/วัน หรือ 1,800 กก./ไร่/วัน โดยไม่เศษเหลือทิ้งจำนวนมากถูกนำไปกำจัดด้วยการเผา ทำให้เกิดควันพิษอันตราย เช่น ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ คาร์บอนมอนอกไซด์ และไนโตรเจนไดออกไซด์ มลพิษที่ก่อขึ้นได้ย้อนกลับไม่สู่คนในพื้นที่ที่อาศัยทำมาหากันกับโรงงานนี้เอง เพราะหลายคนเคยเป็นโรคทางเดินหายใจ

ปิยะพันธ์ ปิยะจันต์ วิศวกรโยธา

อบต.ปงเตา เล่าว่า ไม้ถูกนำมาแปรรูปใช้จริงเพียงร้อยละ 12 เท่านั้น ส่วนอีกร้อยละ 88 เป็นเศษไม้เหลือทิ้ง ก่อนหน้านี้ชาวบ้านมักนำไปเผากันตอนกลางคืน และเริ่มปรากฏจำนวนผู้ป่วยโรคทางเดินหายใจเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2554 ทาง อบต. จึงนำปัญหาไปปรึกษากับ 2 สถาบันการศึกษาในพื้นที่และใกล้เคียง คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปางกับมหาวิทยาลัยพะเยารวมถึงสำนักงานพลังงานจังหวัดลำปาง ได้ข้อสรุปว่า "ด้านอุตสาหกรรม" คือทางออกนำไปสู่การหารือร่วมกับชุมชน และเห็นพ้องกันว่าจะเดินหน้าไปในทิศทางนี้

การดำเนินงานของกลุ่มด้านอุตสาหกรรมชุมชนต้องซื้อหุ้นโดยชาวบ้านละ 100 บาท ผู้เข้าร่วมจะได้สิทธิดังนี้ 1.สามารถยื่นเรื่องซึ่งเป็นอุปสรรคขึ้นต้นในการผลิตด้านไม้ใช้ 2.กลุ่มรับซื้อถ่านราคา 3 บาท/กก. 3.กลุ่มรับซื้อเศษไม้ราคา 50 สตางค์/กก.

4.ปลายปีมีเงินปันผลหุ้นให้ 5.หากกลุ่มมีเงินหมุนเวียนมากพอ จะจัดสวัสดิการให้สมาชิก การทำเช่นนี้ทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม ร่วมถึงความทรงหมื่นไม้เศษไม้เพราะสามารถนำเศษเหลือทิ้งมาเป็นพลังงานได้

"สมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่มด้านอุตสาหกรรม จากไม้ไฟ สามารถยื่นอุปทานไม้ใช้ โดยมีเงื่อนไขว่าทุก 1 เดือน ต้องส่งมอบถ่านไม้ให้กลุ่ม 100 กก. และกลุ่มรับซื้อไม้ราคา กก. 3 บาท จากโครงการดังกล่าวทำให้การเผาเศษไม้ได้ไม่ชุมชนลดลง เพราะตอนนี้เศษไม้ไม่ใช้เศษของอีกต่อไป หากแต่เป็นวัตถุดิบสำหรับนำมาผลิตถ่าน รายที่ไม่ทำถ่านก็ขายเป็นเศษไม้ มีผู้รับซื้อ กก.ละ 50 สตางค์" ปิยะพันธ์ ระบุ

วิศวกรประจำ อบต.ปงเตา กล่าวต่อไปว่า ปัจจุบันมีการเผาถ่านจากเศษไม้ไม่เหลือใช้ประมาณ 15 ตัน/วัน ผลิตเป็นถ่านได้ 700 กก./วัน ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด แต่ได้ศึกษาภาพของอุปการณ์นี้ ทำให้กลุ่มผลิตได้เพียงปริมาณข้างต้น และจำหน่ายในลักษณะสั่งสินค้าล่วงหน้า (Pre-Order) จ้างสมาชิกทำไม้ค้ำแรงวันละ 300 บาท เตาเผาถ่านประสิทธิภาพ ส่วนเศษไม้ไฟที่เหลือ เราบอกชาวบ้านว่าไม่ต้องเผา และติดต่อให้คนมาซื้อ

"นำยึดแม่ชายส่ง กก.ละ 12 บาท ทางกลุ่มขายปลีก กก.ละ 15-20 บาท ประสิทธิภาพของถ่านอุตสาหกรรมดีกว่าถ่านทั่วไป สมมติว่าถ่านไม้ใช้เผาได้ 1 ชั่วโมงตัวไม้ได้ 3 ชั่วโมง ค่าราคาสูงกว่าชนิดหมอก ถึง อบต.ทำเพื่อจะบอกว่ายั่งยืนพลังงานจากแหล่งอื่น ซึ่งไม่ใช่นกหรือไฟฟ้า" ปิยะพันธ์ กล่าวทิ้งท้าย

อนึ่ง, นอกเหนือจากการประหยัดพลังงาน-ลดมลพิษแล้ว ทั้ง 2 กรณียังพบจุดที่เหมือนกันคือ "เป็นโครงการที่ริเริ่มกันเองในพื้นที่" ไม่ใช่มาจากการสั่งการจากส่วนกลาง โครงการลักษณะนี้จุดเด่นคือ "คนทำเป็นคนในพื้นที่ และคนในพื้นที่ที่มีภูมิลำเนาที่ติด" อีกทั้ง "ผู้ริเริ่มเป็นเจ้าของ" จึงดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากแนวคิดแบบนี้ได้ขับเคลื่อนขยายผลไปทั่วประเทศ...คงจะดีไม่น้อย!!!